

РОЗДІЛ II

Соціальні реальності в емпіричних дослідженнях

УДК 316. 314 : 37+316.6

Міграційна мобільність абітурієнтів Волинської області: проблема вибору Україна vs Польща крізь призму стереотипів

Ірина Клімук –

*кандидат філософських наук,
вчитель філософії,
Мала академія наук України,
Луцьк, Україна
E-mail: iraklimuk1@gmail.com*

Софія Пеньковська –

*учениця 11 класу КЗ «Луцький
навчально-виховний комплекс № 9
Луцької міської ради»
E-mail: somaki-agros@ukr.net*

У статті проаналізовано систему чинників міграційної мобільності абітурієнтів Волинської області щодо вступу до польських ВНЗ крізь призму панівних стереотипів. Задля цього проведено соціологічне опитування (листопад 2017 р.) трьох цільових груп: абітурієнтів польських ВНЗ – учнів 10–11 класів Волинської області, студентів польських ВНЗ, та студентів українських ВНЗ, які до навчання проживали на території Волинської області. Установлено, що пріоритетами вибору польських вищих навчальних закладів є можливість отримання диплома міжнародного зразка, привабливий клімат на ринку праці Республіки Польщі, вища якість польської освіти, достатня матеріально-технічна база.

Аналіз результатів засвідчує дещо ідеалізовані уявлення українських абітурієнтів стосовно вищої освіти в Польщі. Зокрема, вагомими є проблеми, пов'язані із мовним бар'єром й складним матеріальним становищем, а от термін адаптації є не надто тривалий. Підтверджено також необґрунтованість панівних думок стосовно кращої якості освіти в Польщі, аніж в Україні, у зв'язку з відсутністю відмінностей згідно з об'єктивними критеріями та привабливих умов для працевлаштування у сфері високооплачуваних професій тощо. Стереотипною можна вважати таку причину вибору польського ВНЗ, як корумпованість української системи освіти. Досліджено, що насадження панівних стереотипів та прагнення навчатися в Польщі втілюються за допомогою потужної інформаційної кампанії в Україні, а також закріплених на законодавчому рівні умов щодо навчання іноземних студентів, і затребуваність українського інтелектуального ресурсу спричинена потребою в поліпшенні демографічної ситуації Польщі.

Посилення міграційних настроїв волинян зумовлюється не лише активною інформаційною політикою ВНЗ Польщі у Волинській області, а й нестійкою ситуацією в державі (лише 11 % абітурієнтів та студентів польських ВНЗ прагнуть повернутися до України). Поліпшення соціально-політичного та економічного клімату в Україні, розвиток науково-технічного складника вищої освіти потрібні задля пріоритетності вибору українських вищих навчальних закладів, бажання повернення в країну з отриманими знаннями, досвідом, потенціалом.

Ключові слова: освітня міграція, інтелектуальний капітал, стереотип, міграція абітурієнтів, чинники освітньої еміграції.

Reseived: November, 2017

1st Revision: November, 2017

Asseped: December, 2017

Klimuk Irina, Penkovska Sofia. Migration Mobility of School Leavers in the Volyn Region: the Problem of Choosing Ukraine vs Poland through the Prism of Stereotypes. The article analyzes the system of factors of the migratory mobility of university entrants of the Volyn region, which enter the Polish higher educational institutions, through the prism of stereotypes regarding the vision of higher education. It is established that the main one is the statement 1) regarding the most favorable variant of realization of the possibility to obtain a diploma of the international standard; 2) an attractive climate in the labor market; 3) a short period of overcoming the language

barrier; 4) the quality of Polish education; 5) sufficient material and technical base; 6) the absence of higher education in Poland and Ukraine. In order to confirm or / and refute the stereotypical statement, a sociological study (N = 84, three goal groups: Ukrainian entrants, Ukrainian students, Polish students, all respondents from Volyn region; October–November 2017) was conducted. The study found that most of them do not have a basement, which is confirmed by the responses of Polish students who come from the Volyn region. In particular, the inadequacy of the studied stereotypes is based on the impossibility of objective comparison and the absence of established criteria for determining the quality of higher education. There are a number of subjective factors and a correlation between the situation in Ukraine and the increase in the inclination of migrants is established. We investigated that emigrants consider themselves unanimous. They also pay attention to their status in society, however, they are not determined to return to Ukraine (only 11 % mentioned). It was investigated that the planting of prevailing stereotypes and the desire to study in Poland is carried out through a powerful information campaign. In this regard, the increase in the number of immigrants from Ukraine correlates with the decrease of the depopulation of Poland, which is one way to overcome the demographic crisis. Consequently, on the basis of the obtained results, a set of consequences of educational emigration is distinguished, differentiated into negative ones (loss of human capital, influence on demographic indicators) and potentially positive (reduction of the labor market burden). For university entrants it is expressed in the expansion of socio-cultural ties, accumulation of money savings, etc.

Key words: migratory mobility, educational migration, intellectual capital, stereotype, migration of entrants, factors of educational emigration.

Климук Ирина, Пеньковская София. Миграционная мобильность абитуриентов Волынской области: проблема выбора Украина vs Польша сквозь призму стереотипов. В статье исследуются факторы миграционной мобильности абитуриентов Волынской области, которые планируют учиться в Польше. Определяется, что комплекс факторов предоставляется возможностью получить диплом международного образца, трудоустроиться, получить более качественное образование с учетом материально-технической базы. Эмпирическую верификацию получил только последний фактор – материально-технический ресурс. Усиление миграционных интенций связано с активной информационной политикой польских вузов в Украине, социально-политической и экономической нестабильностью в Украине, что не позволяет молодежи строить долгосрочных перспектив на родине.

Ключевые слова: образовательная миграция, интеллектуальный капитал, стереотип, миграция абитуриентов, факторы образовательной эмиграции.

Постановка наукової проблеми та її значення. В умовах глобалізаційних процесів вектор розвитку держави визначається рівнем використання інтелектуального потенціалу населення. Конкурентоспроможність та економіка країн формується на основі людських ресурсів, боротьба за які визначається на світовому рівні. Це зумовлює посилення міграційної мобільності, зокрема з метою отримання вищої освіти в державі з розвинутою науково-технічною сферою. Зважаючи на прагнення покращити макроекономіку, кожна країна зацікавлена в залученні іноземних абітурієнтів для розширення сфери впливу у світі. Тому сьогодні простежується тенденція до стратифікації всіх держав на дві групи: регіони-донори людських ресурсів і ті, що приймають їх та використовують на власне благо. На жаль, Україна на сучасному етапі розвитку належить до першої, оскільки, за даними Світового банку, із 2013 р. входить до десятки країн світу за показником еміграції, а отже, можна стверджувати про нову еміграційну хвилю з України, що почалася опісля подій Євромайдану [1, с. 19]. За даними Світового звіту, за 2014–2015 рр. частка української молоді, яка навчається за кордоном, зросла на 29 % [2]. Україна, хоча й продукує подібне джерело людського капіталу, однак не достатньо дбає про розвиток науково-технічної сфери та можливість молоді реалізуватися. Як наслідок, конкурентоспроможність знижується, виникає погіршення макроекономічних і демографічних показників. Зважаючи на необхідність збереження інтелектуального ресурсу задля розвитку держави, дослідження сутності чинників посилення міграційних настроїв є актуальним.

Мета статті – дослідження основних факторів міграційної мобільності абітурієнтів на прикладі вивчення останньої серед вступників Волинської області до вищих навчальних закладів Польщі. Для реалізації мети поставлено низку дослідницьких завдань: 1) сформулювати комплекс основних стереотипів абітурієнтів щодо здобуття вищої освіти в Польщі; 2) підтвердити та спростувати твердження на основі анкетування студентів й абітурієнтів, вихідців із Волинської області; 3) дослідити сукупність наслідків посилення міграційної мобільності на регіональному рівні; 4) проаналізувати масштаби та районування генеральної сукупності вступників, які обирають польські ВНЗ.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Аналіз публікацій із цієї теми доводить нагальність вивчення питання міграційних настроїв і мобільності абітурієнтів, виокремлення та конкретизації поняття

«освітня мобільність» як однієї з категорій «міграційної мобільності». Наявні публікації не повною мірою відображають причини посилення міграційних настроїв і не враховують багатьох соціологічних аспектів.

Дослідження й вивчення чинників міграційної мобільності, зокрема з метою здобуття освіти як соціологічного та демографічного процесу, стосуються робіт багатьох провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема С. Баланюка, Т. Драгунова, І. Качурця, С. Римаренка, О. Ровенчака, Л. Шелюка та ін.

Ми погоджуємося з тезою про те, що «процес глобалізації відрізняється зростанням міграційних потоків і особливу увагу приділяє розгляду питання переміщення висококваліфікованих спеціалістів, учених тощо, потоки яких забезпечують інноваційний розвиток країн» [3, с. 65]. Відтак постає необхідність конкретизації поняття «міграційної мобільності», що, згідно з Л. Рибаківським, визначається як схильність населення або його окремих груп до міграції, яка іноді у зв'язку з окремими причинами може не реалізуватися. Визначаємо дефініцію засадничою для цього дослідження, оскільки настрої опитаних нами абітурієнтів на сучасному етапі можуть змінитися, на що значно впливає загальна ситуація в Україні [4, с. 24]. Водночас нерелевантним стосовно дослідження вважаємо й поняття «академічної мобільності», яке в науковій доктрині визначається як процес навчання у ВНЗ, відмінного від постійного місця проживання, що передбачає повернення осіб після здобуття освіти. Доречною, на нашу думку, є конкретизація поняття «освітня мобільність», що передбачає переселення з метою здобуття освіти, проте наразі не є закріпленим у науковій доктрині. Згадує про дефініцію С. Оксамитна, проте детальної характеристики в монографії не наводить [5, с. 97]. Водночас дослідження міграційної мобільності абітурієнтів невід'ємно пов'язане з аналізом процесу освітньої еміграції, оскільки визначення цього соціологічного явища також не встановлює обмежень щодо часового проміжку перебування особи в місці здобуття освіти. Погоджуємося з трактуванням освітньої міграції В. Іонцевим як територіального пересування з одного населеного пункту в інший із метою навчання (або стажування) в одному з навчальних закладів населеного пункту (держави) в'їзду [3, с. 65].

Важливий елемент вивчення процесу – виділення окремих його етапів. Так, Л. Рибаківський виокремлює формування територіальної мобільності, переселення та адаптацію. Уважаємо, що цей поділ на терміни несуттєво відрізняється від інших, зокрема А. Катровського, який пропонує три етапи: перший уключає формування інформаційного пакета про майбутню освітню еміграцію, другий передбачає переселення в центр здобуття професійної освіти, третій – соціалізацію [6, с. 200]. Останнє дослідження слугує важливим елементом теоретичного базису нашого аналізу, оскільки саме етап інформатизації висвітлює формування комплексу причин, що ґрунтуються на стереотипах щодо обрання польських ВНЗ. Основа дослідження – систематизація теоретичних даних і проведення авторського пілотажного соціологічного дослідження. Відтак **емпіричну базу** становлять емпіричні дані анкетного опитування (N=84, польовий етап – 47 днів, жовтень–листопад 2017). Генеральна сукупність попередньо стратифікована за цільовим принципом, що дало змогу виокремити такі три групи:

1) абітурієнти польських ВНЗ – учні 10–11 класів Волинської області, які ствердно заявили про намір вступати лише до польських ВНЗ (вікова група – 15–18 років);

2) студенти польських ВНЗ – особи, які до навчання проживали на території Волинської області (вікова група – 17–19 років);

3) студенти українських ВНЗ – особи, які до навчання проживали на території Волинської області (17–20 років).

Вибір цільових груп зумовлений необхідністю висвітлення основних чинників обрання місця навчання як стереотипних тверджень, їх підтвердження і/або спростування. Варто також додати, що серед респондентів немає таких, хто вже має Карту поляка, оскільки, на нашу думку, ця категорія вступників потребує окремого аналізу.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Останні статистичні дані вказують, що з 2015 р. кількість українських студентів у Польщі зросла з 22 до 30 тис. осіб. Подібна тенденція ґрунтується, зокрема, на збільшенні кількості емігрантів із прикордонних областей. Волинь займає особливе місце серед регіонів-донорів освітніх емігрантів, оскільки 93,7 % емігрантів є мешканцями Житомирської, Рівненської, Волинської, інших західних областей.

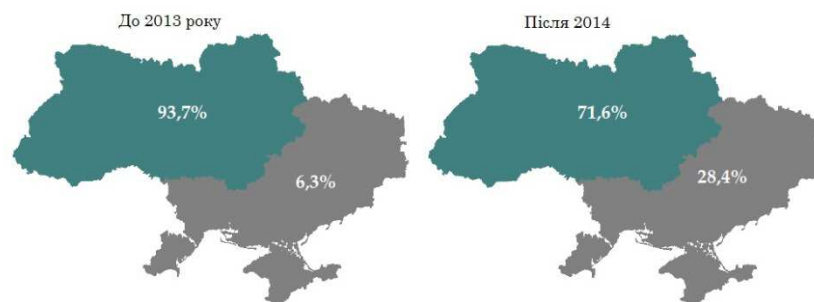

Рис. 1. Частка українських емігрантів у Польщі в регіональному розрізі України, %¹

У світлі тенденції до посилення міграційної мобільності абітурієнтів вагоме місце займає вивчення комплексу причин цього явища. Проведене нами анкетування дало можливість спростувати чи підтвердити стереотипи, пов'язані з навчанням студентів у Польщі, а також в українських ВНЗ. Основним вважаємо твердження щодо наявності кращого підґрунтя для реалізації молоді. Подібний стереотип часто розглядається абітурієнтами безальтернативно та насаджується потужною інформаційною кампанією з боку польських ВНЗ. Другим стереотипом є думка щодо кращої якості вищої освіти в Польщі, що безпосередньо пов'язано з попереднім пунктом. Третім – твердження щодо можливості здобуття диплома європейського зразка на найвигідніших умовах. Окремим стереотипом варто виокремити привабливий клімат на ринку праці Польщі та пов'язану з цим можливість працевлаштуватися задля здобуття фінансової самостійності. Також існує панівна думка щодо нетривалого періоду подолання мовного бар'єру та соціальної адаптації в цілому. Простежуємо конформізм, коли панівні в суспільстві шаблони щодо освітніх емігрантів сприймаються без критичного осмислення, що й спричинило необхідність їх верифікації.

Результати емпіричного дослідження систематизовано в рамках підтвердження та спростування стереотипів. Комплекс ціннісних пріоритетів групи абітурієнтів, які планують вступати до польських ВНЗ, представлений моральними цінностями, проте 30 % також визначили матеріальний достаток відповіддю на запитання «Що ви вважаєте найбільшою цінністю?». Переважаючою відповіддю (70 %) на питання стало прагнення до самореалізації та розвитку. Стосовно планів на майбутнє життя, то характерною особливістю групи є те, що лише 14 % опитаних зазначили про створення родини. На першому місці – кар'єрне зростання й працевлаштування (71 %), що стає однією з передумов вибору та формою реалізації прагнення до самостійності у фінансовому аспекті. Тому стереотип щодо привабливого клімату на польському ринку праці, який пов'язаний також з отриманням високої заробітної плати, підтверджується. Водночас вважаємо, що вступники таким чином не враховують ризиків. Мовний бар'єр (указали 56 % польських студентів із Волинської області) часто стає перешкодою на шляху до працевлаштування; це так, оскільки лише 22 % із них наразі працевлаштувалися.

На основі відповідей на запитання «Які перспективи ви вбачаєте в навчанні за кордоном?» виокремлено такі чинники міграційної мобільності. Згідно з відповідями абітурієнтів першою й основною причиною є можливість здобути диплом міжнародного зразка, тобто вступники вбачають у вищій освіті Польщі можливість реалізувати власний потенціал (про що зауважило понад 50 %). Опитані визначили другу передумову «brain drain» («відтік мізків») як можливість у подальшому залишитися в Польщі, на що вказало 30 % респондентів. Третьою причиною є твердження якості польської освіти, яка, на думку респондентів, «надає високий рівень кваліфікації», зокрема, що стосується сфери новітніх професій. Це пояснюється тим, що 80 % опитаних обрали спеціалізацію в ІТ-сфері, дизайні тощо. Також абітурієнти зазначали про наявність проблем у системі вищої освіти України. Проте на нашу думку, таке порівняння якості української й польської освіти є однобоким, оскільки, згідно з рейтингом QS Higher Education System Strength Rankings 2016, Україна посідає 45 місце серед 50 найкращих систем вищої освіти, а Польща – 43-тє [7]. Відтак фактично різниця нівелюється, а твердження щодо кращої якості освіти можна вважати заангажованим. До того ж,

¹ http://www.nbp.pl/aktualnosci/wiadomosci_2016/20161212_obywatele_ukrainy_pracujacy_w_polsce_%E2%80%93_93_raport_z_badania.pdf

Україна як учасник Болонського процесу також видає дипломи міжнародного зразка. Гіпотетично можемо припустити, що відмінність у якості польської й української вищої освіти проглядається в окремих галузях освіти та науки. Отож, маємо підстави вважати, що чинник «вищого рівня кваліфікації» потребує додаткового вивчення.

Важливий фактор – це створення належних умов навчання в Польщі, а також соціальна взаємодія з польськими студентами, що слугує переконливим аргументом під час вибору відповідних навчальних закладів. Водночас зазначимо, що такі заходи цілком виправдані, адже поліпшують демографічні показники цієї країни; зважаючи на демографічну кризу, що простежується в Польщі з 2013 р., збільшення кількості освітніх емігрантів сприяє сповільненню темпів депопуляції. Унаслідок цього доцільно стверджувати, що Польща розглядає український інтелектуальний ресурс як необхідний, у зв'язку з чим покращення соціального забезпечення для емігрантів репрезентується на законодавчому рівні. Зокрема, Закон Польської Республіки «Про іноземців» у ст. 144–145 передбачає спрощену можливість отримання дозволу на проживання задля навчання в університеті, порівняно з попередніми нормативно-правовими актами [8].

Уважаємо, що факт посилення міграційної мобільності волинських абітурієнтів у 2014–2015 рр. [2] та сукупність указаних респондентами факторів, які пов'язані, передусім, з економічною стабільністю Польщі, є наслідком нестійкої соціально-політичної, а отже й економічної, ситуації в Україні, спричиненої, насамперед, збройним конфліктом. Усе це не дає можливості вибудовування вступниками картинки свого майбутнього. Варто врахувати ще один суб'єктивний мотив освітньої еміграції, а саме спрощену процедуру вступу до ВНЗ Польщі, оскільки для вступу на будь-який бажаний освітній напрям потрібне знання польської мови на рівні B1, підтверджене сертифікатом, атестат (середній бал), а от результат українського зовнішнього незалежного оцінювання не враховується. Причиною виступає також цінова політика, оскільки, порівняно з альтернативними можливостями отримати диплом міжнародного зразка в інших державах Європи, вартість польської вищої освіти є доступною. Наголосимо на інформаційній кампанії, головними формами реалізації якої є повідомлення в ЗМІ, збільшення кількості компаній, які організовують навчання українців у Польщі, співпраці українських і польських ВНЗ тощо.

Негативний фактор – довготривалий характер міграції, що підтверджується відповіддю польських студентів із Волинської області на запитання «Чи плануєте після здобуття освіти залишитися в Польщі?»: лише 11 % студентів указали, що планують повертатися до України після здобуття вищої освіти, 22 % планують продовжити навчатися (зокрема в Німеччині (11 %), оскільки часто Польща розглядається здобувачами освіти як транзитний пункт із метою подальшого проживання чи навчання в Західній Європі), 67 % не визначилися з подальшим місцем проживання. Подібними є настрої абітурієнтів, оскільки лише 17 % визначили, що не планують повертатися до України, інші поки не прийняли остаточного рішення. Водночас відсутність визначеності й прагнення реалізувати інтелектуальний потенціал на благо держави надає змогу стверджувати, що апатичне ставлення до майбутнього України є в обох цих категорій. Проте вказувати про втрату національної самоідентичності не можна.

Відповіді абітурієнтів підтверджуються й результатами опитаних студентів-емігрантів, які навчаються у Варшаві, Кракові, Згожелиці тощо. Зокрема, підтверджуються окремі стереотипи, наведені вступниками стосовно якості освіти: 78 % опитаних студентів зазначили про наявний комплекс матеріально-технічної бази, 89 % указали про якість освіти, широкий спектр позакласних занять і можливостей, можливість співпрацювати з іноземцями й т.ін. Водночас студенти (33 %) зауважили про необхідність унесення змін щодо політики ВНЗ стосовно освітніх здобувачів з України. Така політика, на думку респондентів, повинна полягати в збільшенні кількості грантів для емігрантів. Однак лише 11 % указали, що потребують додаткових джерел забезпечення у вигляді фінансових ресурсів.

На основі дослідження можна стверджувати, що негативним фактором є ідеалізовані уявлення українських абітурієнтів стосовно вищої освіти в Польщі, оскільки жоден з опитаних не вказав про можливі ризики. Однак відповіді студентів, які є вихідцями з Волинської області, репрезентують наявність таких. Зокрема, 56 % студентів визначили мовний бар'єр, що, на нашу думку, не враховується абітурієнтами під час вступу повною мірою, оскільки більшість із них упевнена у вільному володінні польською мовою. Спростовується гіпотеза про те, що період адаптації до середовища спілкування є

нетривалим, адже на цю проблему вказали студенти, котрі навчаються третій рік. Наступний проблемний фактор – ризик виникнення конфліктів із польськими студентами. За результатами опитування, вибірково товариське ставлення є домінуючим, про що зауважили 70 % студентів. Однак не виключається можливість виникнення сутичок, що відзначило 20 % респондентів. Також вступники не розглядають можливість здобуття вищої освіти в Україні з подальшою нострифікацією диплома (процедура якої варіюється від політики конкретної держави та обраної спеціальності), що є рівнозначним варіантом зі здобуттям освіти в Польщі. Саме цей факт ілюструє невідповідність окремих панівних стереотипів дійсності.

Частиною проекту стало дослідження групи студентів українських ВНЗ, які є вихідцями з Волинської області, що обґрунтовувалося в описі емпіричної бази. Опитування групи студентів вказало на стереотипність бачення української системи освіти. Зокрема, 12 % студентів українських ВНЗ указали на корумпованість системи освіти (тоді як серед майбутніх вступників цей показник становить 30 %), 44 % зазначали про застарілі методи навчання та зосередження уваги на теоретичній базі. Характерне те, що опитані респонденти не мали змоги порівняти освітній процес, учасником якого вони є, з будь-яким іншим, а виникнення шаблону щодо отримання неправомірної винагороди викладачами ВНЗ не має реальних підстав, оскільки не існує критерію визначення корупційності ВНЗ. Окрім того, лише 21% зазначили про необхідність реформування системи освіти, а відповідно до даних досліджень 75 % задоволені отримуваною освітою в цілому [9].

Згідно з дослідженням, виокремлено сукупність наслідків посилення міграційної мобільності абітурієнтів. Однозначним є вплив на деформацію вікової структури населення, оскільки зменшується кількість осіб репродуктивного віку. Це відображається на загальноукраїнських демографічних показниках, адже кількість осіб у віці 20 років у 2013 досягала 573 923 осіб, проте значно скоротилась у 2015 р., коли аналізований показник досягнув лише 483 467. Теоретично освітня еміграція повинна була б сприяти зменшенню конкуренції на ринку праці та зниженню рівня злочинності. Проте водночас абітурієнти та студенти належать до категорій, які вирізняються рівнем безробіття, тому, з іншого боку, вибір особами, котрі емігрували, українського ВНЗ міг би підвищити навантаженість на ринку праці. Освітня еміграція могла б мати позитивний ефект, якби молодь поверталася до України, накопичивши комплекс знань, умінь, грошових заощаджень і досвіду, проте дослідження показує незначну частку таких намірів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі дослідження сформовано комплекс стереотипів щодо української та польської вищої освіти, котрі так чи інакше позначаються на міграційній мобільності абітурієнтів, зокрема з Волинської області.

Серед основних чинників освітньої міграційної мобільності волинських абітурієнтів виокремлено отримання диплома міжнародного зразка, можливість самореалізації, привабливий клімат на ринку праці, наявність матеріально-технічної бази, якість освіти.

Попри невизначеність щодо майбутнього місця проживання, лише 11 % абітурієнтів та студентів польських ВНЗ прагнуть повернутися до України. Є підстави вважати, що українська нестабільність є також причиною невизначеності щодо особистого майбутнього вихідців із Волині.

Вагомими вважаємо проблеми, що виникають під час здобуття освіти за кордоном та недооцінюються напередодні вступу, зокрема мовний бар'єр і складне матеріальне становище, а от термін адаптації є не надто тривалим. Підтверджено необґрунтованість панівних думок стосовно кращої якості освіти в Польщі у зв'язку з відсутністю об'єктивних критеріїв та наявними дослідженнями, привабливих умов для працевлаштування у сфері високооплачуваних професій тощо. Стереотипною можна вважати таку причину вибору польського ВНЗ, як корумпованість української системи освіти.

Проте посилення міграційних настроїв абітурієнтів наразі набуває значних масштабів, що зумовлено статусом Волинської області як однієї з прикордонних, нестійкою ситуацією в державі, активною інформаційною політикою ВНЗ Польщі у Волинській області.

І якщо на сучасному етапі відтік інтелектуальних ресурсів ще не є значно помітним у розвитку держави, то з часом відобразатиметься негативними демографічними й макроекономічними показниками. Освітня міграція є перевагою для держави у випадку, коли молодь у подальшому повертається, однак наразі кількість таких випадків незначна. Отож, згідно з результатами дослідження, Україна стоїть перед необхідністю посилення міграційної політики та покращення розвитку науково-технічної сфери.

Джерела та література

1. Migration And Remittances Factbook 2016 [Electronic resource] / World Bank. – Washington : DC World Bank, 2016. – 69 p. – Mode of access : <https://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1199807908806/4549025-1450455807487/Factbookpart1.pdf>
2. Центр дослідження суспільства [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу : <https://cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu>
3. Смалійчук Г. В. Освітня міграція в умовах трансформації ринку праці: значення та особливості регулювання / Г. В. Смалійчук // Економіка і право. – 2014. – Вип. 26. – С. 64–70.
4. Рыбаковский Л. Л. Миграционный потенциал: критерии оценки и современные масштабы / Л. Л. Рыбаковский. – Москва : Экономика. Социология. Менеджмент, 2011. – С. 23–24.
5. Оксамитна С. Міжгенераційна соціальна мобільність у фокусі академічних і соціально-політичних інтересів [Електронний ресурс] / С. Оксамитна // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2012. – № 3. – 288 с. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/stmm_2012_3_4
6. Катровский А. П. Развитие территориальной структуры высшей школы России / А. П. Катровский. – Москва : История науки и техники, 2003. – 395 с.
7. Система рейтингування Вищої освіти [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу : <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2016>
8. Законодавство Польщі (закон Польщі «Про іноземців») / Сейм Польщі – 2013. – Режим доступу : <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20130001650/T/D20131650L.pdf>
9. Хуткий Д. О. Освіта на магістерських програмах НаУКМА: думки студентів магістеріуму / Д. О. Хуткий // Соціологічні студії. – 2013. – № 2 (3). – С. 103–108.

References

1. *Migration and Remittances Factbook 2016* (2016), World Bank, <https://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1199807908806/4549025-1450455807487/Factbookpart1.pdf/>
2. *Center for Society Studies* (2016), <https://cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu>
3. Smaliichuk, G. V. (2014), Educational migration in the conditions of labor market transformation: importance and features of regulation, *Economy and Law*, Issue 26, Pp. 64–70.
4. Rybakovsky, L. L. (2011), *Migration potential: evaluation criteria and current scales*, Moscow: Economics. Sociology. Management, Pp. 23–24.
5. Oksamitna, S. (2012), Intergenerational social mobility in the focus of academic and socio-political interests, *Sociology: theory, methods, marketing*, No. 3, Pp. 28–44, http://nbuv.gov.ua/UJRN/stmm_2012_3_4
6. Katrovsky, A. P. (2003), *Development of the Territorial Structure of the Higher School of Russia*, Moscow: History of science and technology, 395 p.
7. *The ranking system of Higher Education*, <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2016>
8. *Legislation of Republic of Poland*, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20130001650/T/D20131650L.pdf>
9. Khutky, D. O. (2013), Education at the Master's programs of NaUKMA: thoughts of students of the master's degree, *Sociological studios*, Vol. 2, No. 3, Pp. 103–108.

УДК 364(061.1ЄС)-053.6

Участь молоді в програмах волонтерства Європейського Союзу

Ольга Корецька –

магістр спеціальності «Соціологія»,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна
E-mail: oliakoretska@gmail.com

Вивчення участі молоді в Європейській волонтерській службі (частина програми «Erasmus +: Молодь у дії») ґрунтується на результатах онлайн-анкетування учасників 2016–2017 рр. Згідно з аналізом даних, більш активними учасниками є жінки, аніж чоловіки (61 і 39 % відповідно), молодь у віці 22–25 років (55 %). За соціальним статусом домінують студенти вищих навчальних закладів (37,3 %), штатні працівники (20 %), працівники на неповний робочий день (14,7 %) та стажери (10,7 %). Найчисельнішим є представництво волонтерів із Туреччини (22,7 %), України (10,7 %), Грузії (9,3 %) і Росії (9,3 %). Меншою мірою беруть участь у ЄВС волонтери з Португалії (6,7 %), Естонії (5,3 %), Іспанії (5,3 %) та ін. Існують статистично значущі відмінності в соціально-демографічній структурі волонтерів із різних країн.